

zarad osebe, ktero da hoče priporočati cesarju v imenovanje. Če tako ni mislil deželni zbor, gotovo ne bi bilo treba, se truditi za ta §. 35. v tej stilizaciji, kakor jo je potem potrdil presvitli cesar, ampak pustil bi ga bil tako, kakor ga imajo nekatere druge dežele, namreč: „učitelje za deželni šolski svet imenuje presvitli cesar“. Ker pa postava drugače velevala, se mora drugače ravnati, vsaj se dajejo postave zato, da se spolnujejo v smislu postavodajstva. — V spodnji Avstriji se ta paragraf o šolskem nadzorstvu glasi tako-le: „Cesar imenuje ude deželnega šolskega sveta, iz vrste učiteljev pa nasvetuje minister, ki ima zahtevati predlog od deželnega odbora, da nasvetuje tri osebe za vsako izpraznjeno mesto“. Če bi se bilo to, kakor pri nas, prigodilo na Dunaji, — če bi bil minister Jireček lansko leto vzel družega uda izmed vrste učiteljev, ki ni bil predlagan od deželnega odbora, kaj mislite, kakošen hrup bi bil postal po vsem ustavovernem taboru: kako hudo da je minister prelomil postavo! da treba zatožbo vzdigniti zoper njega! itd.

(Potem bere dr. Costa še nekoliko vrst iz govora vladnega komisarja, ko se je posvetoval deželni zbor zarad §. 35. šolskega nadzorstva.)

Vladni komisar je tedaj sam jasno rekel, če potrdite §. 35., ktereja je šolski odsek nasvetoval, bode deželni odbor pravico imel, ne le dva uda, ampak štiri ude imenovati, namreč dva uda deželnega odbora in dva izmed učiteljev. — Zarad tega je vladni komisar govoril zoper §. 35., al deželni zbor je ta §. enoglasno potrdil, tudi presvitli cesar ga je potrdil in tako je dobil postavno veljavnost.

To tolmačenje vlade tedaj kaže, da v tistem trenutku ni bilo dvombe med nami, kako je razumeti §. 35. Zatega del bi prosil slavni deželni zbor, da o tem paragrafu, ker ne sega v politično mnenje, ampak le v pravico dežele, za izpeljavo od cesarja potrjene postave, za izvrševanje nam dane pravice, se združimo enoglasno. Le tako bomo obvarovali tudi to našo postavno svetinjo! (Živa pohvala.) — In po večini glasov sta bila sprejeta sledeča dva predloga: 1. Deželni zbor izrekuje kot svoje pravno prepričanje to, da ima §. 35. postave o šolskem nadzorstvu od 25. svečana 1870. leta ta pravi pomen, da mora minister za nauk in bogočastje v predlogu za imenovanje uda iz vrste učiteljev za deželni šolski svet se sporazumeti z deželnim odborom; in 2. deželni zbor obžaluje, da je minister za nauk in bogočastje pri zadnjem imenovanju zapustil to načelo, ktereja se je on sam vedno držal.

(Konec prihodnjic.)

Slovansko slovstvo.

Od 7. januarja t. l. v Novem Sadu izhaja nov srbski list pod naslovom „*Srbska Politika*“.

Razglas, s katerim Djordje Stratimirović vabi na naročbo, pred vsem prevdarja, da se prava politika poganja za to, kar je mogoče, in da se mora poravnati razdor, ki so ga med srbskim narodom učinili neprijatelji v političnih in cerkvenih zadevah; načelo, da je „bolje čisto neprijatelj dobrega“, pred očmi naznanja glavne točke svojega programa; te so:

Pripoznanje celokupnosti sv. Štefanove krone in državljskih dolžnosti do nje, a pa tudi zahteva, da država prav tako narodom dá njihove pravice. — Ne samo gradjanska, ampak tudi narodna ravnopravnost in „neograničena“ avtonomija v cerkvi in šoli; — nagodba 1867. leta ne ustreza koristim niti celokupne monarhije, niti srbskim, niti avstrijskim Slovanom sploh, toraj je treba poganjati se za revizijo, ktera bo ugajala popolni politični ravnopravnosti vseh narodov. — „Mi smo uve-

rjeni“ — pravi — „da sami na našu snagu upudjeni naše zakonite želje oživotvoriti ne možemo; zato naglašujemo podpuno solidarnost s drugima narodnostima Ugarske, naročito s našom jednokrvnom braćom Hrvatima, koje ćemo u svima težnjama za savršenom avtonomijom njihove zemlje podpomagati. — Mi nalazimo v obštem izobraženju jedinu stalnu garanciju za razvitak in održanje slobodoumnih institucija. Dakle težićemo za tim, da se naše škole i naši zavodi vremenom mogu usporediti sa zavodima drugih izobraženih naroda. — Pošto v zakonu o komunalnim školama mi opasno sredstvo vidimo, koje avtonomiju naše škole podkopava na tu cel, da se razvitak naše národnosti i s njom skopčanog narodnog duha preči: to ćemo nadstojavati, da se upliv gorespomenutog zakona iz naših národnih škola istisne. — Pošto je narodno blagostanje i bogatstvo poglaviti osnov obšte narodne prosvete: to ćemo osobitu pažnju obratiti na narodnu ekonomiju, u koliku se na razvitak materija ni našeg naroda to odnosi.

Mi vidimo za budućnost naše monarhije i za našu srbsku budućnost najveću opasnost v politici osvanja orjaškog nemačkog carstva. Očevidna je njegova težnja, da svoje granice do crnog i egejskog mora razširi; — mi protivu te upasnosti osim prirodne solidarnosti sa drugima slavenskim narodima jedini spas nalazimo u tesnom prijateljskom savezu sa velikim francuskim narodom, mi ćemo dakle u svima velikim evropskim pitanjima solidarnost interesa naše monarhije sa interesima Rusije i Francuske zastupati. — Tako isto važno je za nas i za državu istočno pitanje. Tu ćemo raditi za oslobodenje — hrišćanstva ispod polumeseca. — Verni našem 22. g. delanju na ovom polju radićemo ozbiljno i oduševljeno za ostvaranje srbskih tradicija na istoku, za spojenje i sjedinenje srbskoturskih zemalja.

Ogorčena borba izmedju naših političnih partaja vdomaćila je u našoj žurnalistici neku ličnu polemiku, koje se nigde ne nalazi, i niti dostojanstvu žurnalistike, niti dostojanstvu naroda odgovara. Taka će polemika iz našeg lista izključena biti“.

Cena lista, v cirilici pisanega, je za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrt leta 2 gold. 50 kr

* „*Slovenské Noviny*“ izhajajo že v 6. tečaju v Peštu. One nam kažejo stan slovanskih naših bratov na Ogerskem, zato so nam zanimive. Za četrt leta veljajo 3 gold. 50 kr.

Mnogovrstne novice.

* *Letošnja Dunajska razstava* obeta res velikanska biti. To se kaže iz prostora, ki ga bode za razstavljene reči potrebovalo Dunajsko poslopje v primeri s prostorom Londonske in Pariške razstave, preračunjenega v štirjaških metrih. *)

za razstavljene reči:	v Londonu leta 1862:	v Parizu leta 1867:	na Dunaji leta 1873:
iz Laškega	1800	2200	4788
iz Ruskega	1400	2232	5090
iz Turškega	1450	2547	5632
iz Nemškega	3500	8790	21936

* *Kako dolgo more konj lakoto in žejo trpeti*, so dokazale gotove skušnje. Brez klaje (futra) strpi konj 25 dni, če se le napaja; brez vode pa ne živi čez 5 dni. Če je konj skozi 10 dni dobival klaje, pa ne zadosti vode, se mu je želodec pokvaril. — Te skušnje kažejo, kako zelo potrebuje konj pijače (vode), da močan ostane in zdrav. Konj, kteremu 3 dni niso dali piti, je

*) Meter (francoske mere) je 3 čevlje, 1 palec in 11½ linij; štirjaški meter je kvadrat, ktereja vsaka stran meri 1 meter.

4. dan v 3 minutah vode spil 90 litrov (to je blizo 64 bokalov).

* Črno morje s Kaspiškim morjem zediniti po kanalu, ki ga Ruska vlada namerava že več let, je zdaj dovolil cesar. Prihodnjo spomlad se neki začne to delo ter bode v 6 letih končano.

Naši dopisi.

Iz Rusije v decembru 1872. —η— Morda se Vam čudno zdi, kako da sem celega pol leta molčal? — Nu, molčal sem prvič — iz strahu, drugič, premišljeval, kako bi si strah otresel.

„Liberalci“ imajo, kolikor sem se do zdaj prepričal, štiri glavne bate, s katerimi ljudem omiko v možgane vbijajo. Najpred oblečejo ognjusno laž v sladke besede. Ako to ne pomaga, poiščejo vse psovke po slovarjih vseh jezikov, ktere znajo. Če tudi to ne zdá, se namrdajo in razupijejo za katehsohen estetike ter pošiljajo svoje „kužeta in pinče izpod desne in leve, izpuščat svoja zaničevanje“ na vse, kar jim ni po volji. Ako ima tak sok potencirane estetike tudi podoba satire, potem se ve da Pitagorejci kričeči: „on je rekel“, se razgrevajo do bahanaljske ekstaze; al v možganih grešnih ljudi toplomer navadno tudi pri tem netivu ne kaže nenavadne toplote. Na tak primerljaj imajo „liberalci“ še četrti pripomoček, namreč „pogovoriti se na tihem“. Včasih izpeljejo tak pogovor prav šarmantno — po Nečajevski, včasih menj šarmantno — po pošti. Tako sem prejel pred tremi meseci pismo, v katerem toži „neutralen“ prijatelj, da se neki „mladi“ strašno togoti (ad mores Ljubljanskih šuštarčkov), zakaj da on — ako ni ta in ta tisti —η—, v svojih dopisih iz Rusije „šimfa čez mlade!“ — Nedolžni in zraven neutralni trpé za moje grehe! Bogme, to je strašno! Zato pa bodo tega grešnika —η— tudi pokorili. Satire, iz katerih se estetičen sok cedí, da bi ga bilo dovolj pod rež na Lažski njivi, bodo „mladi“ prejezili po ruski, vendar natisnili jih bodo menda na Dunaji v gotiškem štilu, zakaj njihovega očeta mrzlica strese, kedar vidi Cirilsko črko ali sliši „Moskvo“. Ako mislijo „mladi“ mene s tem osramotiti ali me jeziti, motijo se, zakaj jaz jih nisem napisal.

Dolgo sem premišljeval, kako mi je zdaj sukati dopise iz Rusije, da bi ne šimfal čez „mlade“. Hevrek! hevrek! — zavpijem v jesensko polnoč od radosti prečitavši „Obščeje obozrenije Moskovskoj politehničeskoj vjstavki“ — kako bi ne? — našel sem belo na belem, da „mladi“ niso nič va-njo poslali. Ako to razstavo ogledam ter jo opišem, si mislim, ne bo mi treba o „mladih“ govoriti in tedaj tudi ne „šimfati“. Drugo jutro na vse zgodaj me hlaçon zadržal proti Moskvi. Vso pot do blizo stolice se mi je nehoté vedno ponavljalo: hevrek! hevrek! in o „mladih“ celó mislil več nisem. Iz le-teh sanj o svoji sreči me izbudi na mali postaji litanija vskrikov v pomenu: otročiči! nesnage! hentanci! golobice! Naglo skočim na drugo stran vagona in pomolivši glavo ven videl sem ravno še peto nožico, ki se je skrila v moj vagon, za njo pa so se stezale suhe roke suhe tјotke: v levi velikansko rumeno opahalo in belo modri zontik z rumenim pasom in rumenimi kistjami, v desni ogromni šop poljskih cvetic vsake barve, vendar največ rumenih, na glavi beli klobuk z rumenimi trakovi in cveticami, na komarjevskih plečih leskeči rumeno-svilni šal in pod njim obleka pisana, kakor kitajski šotor. Komaj mi je oko pomerilo to rumeno-pisano prikazen, kar tјotkin glas uže v vagonu zazvoní. Ozrem se; dva plemenika in dve plemenici (sestričini ali bratranici) tјotkini se poselé okoli mene, zdramljenega iz „hevrek“; jih kikiki in hihhi

me požene v boj z mojim hevrek, in kakor bil bi rad, „šimfati“ se ni dalo, počutil sem se, kakor prerok Ba-laam, in ko bi bil poet, odo bil bi zapel na „mlade“. Sklepi so bili popihnjani, kakor prah na Gabriškem klancu v Sušcu, celó krika stare tјotke nisem več slišal, dokler se ni zadela ob moja kolena, še vedno ponavljaje: da je z desno uže na deskici stala, pa te nesnage so kar mimo nje sfrfale v le-ta vagon, v kterem, ne vé, kam bi šopek položila, kam šal povabila, kam zontik naslonila. Dvignem tedaj svojo torbo ter odmerim tјotki prostor zraven sebe. Vendar če bolj sem se odmikal, bolj tesno jej je bilo, če bolj vlečem svojo suknjo k sebi, večí kos je je pod tјotkinimi kostmi. Ko je bila mladina uže vsa objokana od smeha, me tјotka nekolikokrat s strani pogleda, menda nedovoljna, da je naletela na tacega Herkula — njej se ne smejeti, nič ne črhni! Začne me izpraševati prav resno: „Kudá jedete?“ — V Moskvi. — „Na vjstavku?“ — Na vjstavku. — „Vjstavili vi što — nibudj?“ — Ničega ne vjstavil. — „Hotite što — nibudj kupitj na vjstavke?“ — Kažetse ničego. — „Ničego?! nu, začem jedete v Moskvi?“ — Posmotretj (pogledat). — Posmotretj! — Budem skoro v Carijcine?“ — Ne znaju, gde Carijcino. — „Razve vi ne Ruski?“ — Ruski? net. — „Francuz?“ — Net. — „Nemec?“ — Net. — „Poljak li?“ — Net. — „A kto vi?! Ruski? net, Francuz? net, Nemec? net! kto vi? nevželi Čeh?“ — Net. — „Net! opetj: net! a k-t-o-o-o vi?? mnje nužno (treba) znatj! ja dolžna znatj!“ — Tјotka toliko toliko da ni zaplakala, plemeniki so se uže držali za trebuh, plemenice si obrazčike zavile v fler (pajčolan), ves vagon se je približal poslušat tјotkini eksamen. Vže sem hotel tјotki povedati, kdo sem, al napenjal sem vse žile, da bi ne lopnul v smeh. V ta trenutek nas hlaçon zadržal mimo cerkve. Tјotka stegne tri prste, naredi čez-se križ večí sebe ter zavrne mladega zijala iz poslušalcev: „Čemu smejete vi? razve vi ne pravoslavni?“ — „Net, ne pravoslavni“, jej odgovori mladi. „No kakogo veroizpovedanija vi?“ ga vpraša dalje. — „Nikakogo“. — „Razve vi ne verite v Boga?“ — „V Boga? net, ne verju“. — „Vo što že verite vi, jesli (ako) ne v Boga?“ — „Ni vo što. Čelovek dolžen vse ispijtijvatj (preiskovati), vse uznavatj, a ni vo što ne veritj; vera, veroispovedanije i takija gluposti zanimajut odnih bab (s takimi brklarijami se pečajo samo babe). — „Ja takže (tudi) slišala“, mu odgovori tјotka, „pro učenih, pro prirodospijtatelej, kotorije razsuždajut (objasnujejo), što ves mir (svet) sotvorilse (se je vstvaril) sam, i što čelovek boljše ničego, kak usoveršenstvovannaja sobaka (pes)“. — Na to začne mladi „liberalec“ tјotki razlagati, da prav za prav oni učeni, ki izpeljujejo rod človeški od pasjega, so tudi glupci (bebcí), in da čelovek ni družega nič, nego obezjana (opica) telesno in dušno razvita do najviše stopinje, zakaj priroda da ne dela nikakoršnih skokov. Tјotka ga je prav pazljivo poslušala. Ko je nihilist svojo učeno pridigo dokončal, ga vpraša tјotka, od kod on vse to vé. Iz knjig, jej odgovori, in ko bi v narodu nekoliko več čitali knjige in menj poslušali pope, bilo bi v narodu več znanja in menj sujeverja. — „I vi vse verite, što razskazali?“ ga vpraša tјotka. — „Verju, verju“, jej pritrdi on. „Vot“, povzame tјotka, „što duša moja bezsmrtna, što mir sozdal (svet vstvaril) Bog i proč, ja takže znaju iz knjig, i što čitala, to verju. Što bi pravdu skazatj, meždu nami s vami (med nama) net nikakoj raznici, vi takaja že baba, kakaja i ja, razve (morda) toliko, što ja čelovek — baba, a vi obezjana-baba“. — Smeh je zagromel po vsem vagonu; nihilist, rdeč kakor kuhan rak, se zarije spet v svoj kot; tјotkinih ustnic pa smeh se ni dotaknil, resno se sopet obrne k meni: „Začem ne hotite vstupitj so mnoj